

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin Moșincă
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Culoare
Editura Tipo MC, Oradea - 2020

Cartea Mea e și a Ta!

ISSN 2734-6889

ISSN-L 2734 -6889

Ofensiva Brusilov și intrarea României în război

Prof. univ. Dr. Dumitru PREDA

Generalul Aleksei Alekseevici BRUSILOV (1853-1926)

În istoria Primului Război Mondial, generalul de cavalerie rus Aleksei Alekseevici Brusilov a rămas un

nume de referință în galeria marilor comandanți de oști, alături de Joseph J.C. Joffre, Ferdinand Foch, August von Mackensen, Erich Ludendorff ori Sir Douglas Haig. Acțiunea sa de străpungere a frontului armatelor austro-ungaro-germane din vara anului 1916, remarcabil concepută și strălucit înfăptuită în primele ei faze, cunoscută sub numele de „ofensiva Brusilov”, reprezintă până azi un model de operație la nivel operativ-strategic, în pofida eșecului ei final.

Brusilov s-a născut în 1853, la Tbilisi. Rămas de mic orfan, avea să fie crescut de rude, care la vârsta de 14 ani l-au îndrumat spre cariera armelor. A urmat Liceul militar din Sankt-Peterburg, pe care l-a absolvit cu distincție în 1872, după care a fost repartizat în Regimentul de dragoni din Tver. Botezul focului l-a primit în timpul Războiului ruso-româno-otoman, la 12 aprilie 1878, îndeplinindu-și cu succes misiunea primită. După terminarea ostilităților, și-a continuat cu sârguință activitatea la Școala de ofițeri de

cavalerie, unde a rămas până în 1906. În anul 1908, Brusilov a preluat comanda Corpului 14 armată de la Lublin, pentru ca, patru ani mai târziu, să devină adjunctul comandantului trupelor din Regiunea Militară Varșovia.

La izbucnirea Primului Război Mondial, în vara lui 1914, a primit comanda Armatei 8 de pe frontul de sud-vest, luptând împotriva trupelor austro-ungare. În prima confruntare cu inamicul, unitățile lui Brusilov au înfrânt divizia austriacă aflată la Gorodok, după care au continuat marșul spre Lvov, pe care l-a ocupat. Înaintarea a continuat înspre Carpații Păduroși, unde a intenționat să realizeze un cap de pod pentru pătrunderea trupelor rusești. Concepția tactică a experimentatului comandant de oști a constat în menținerea trupelor într-o permanentă mișcare. „Cel mai bun mod de a te apăra, atunci când ai și cea mai mică posibilitate de a intra în ofensivă, este să fii cât mai activ, aplicând puternice lovituri inamicului în cele mai sensibile locuri.”

În primăvara anului 1916, Brusilov a fost numit în fruntea armatelor ruse de pe frontul de sud-vest, oferindu-i-se astfel o nouă posibilitate de a-și pune în aplicare inițiativele percutante și de largă anvergură. Ideea planului său operativ era „de a se arunca cu toate forțele asupra frontului austro-german”. Brusilov părăsea, astfel, concepția tradițională de atac caracterizată prin „concentrare de forțe”

asupra unui singur punct și o înlocuia cu ideea „atacului pe tot frontul”. Această concepție și planul unei asemenea acțiuni aveau să fie puse în aplicare în cadrul operației de mari proporții declanșate în iunie 1916, în Galiția. Armatele sale au făcut o breșă în frontul inamic pe o distanță de 350 km și pe o adâncime de 17–120 km, ajungând până în nordul Bucovinei, aproape de granița României. Această ofensivă a influențat operațiile de pe toate fronturile, reprezentând, totodată, și una dintre acțiunile care au determinat intrarea României în război. Din păcate, succesul acestei operații militare n-a putut fi valorificat, ultimele sale zvâcniri stingându-se în august 1916, iar costurile din punctul de vedere al pierderilor umane au fost foarte grele (circa un milion de oameni). Trebuie totuși să subliniem faptul că Brusilov a reușit, prin această ofensivă, să spargă imaginea obișnuită a războiului de poziție și a frontului încremenit ce a caracterizat, în general, anul 1916.

Frământările interne din Rusia anului 1917 l-au afectat și pe Brusilov. În februarie 1917, s-a alăturat Dumei și s-a adresat țarului cu rugămintea de a renunța la tron; în mai a fost numit comandant suprem al armatei, dar curând, printr-un ordin al lui Kerenski, a fost înlocuit cu Kornilov. În octombrie 1917, a fost rănit de o schijă de proiectil, fiind nevoit să rămână inactiv mai multe luni. Încercările de a fi atras în mișcarea alb-gardistă au eșuat. Punându-se în serviciul puterii sovietice, a contribuit la organizarea Armatei Roșii și a pregătit înfrângerea armatelor lui Kolceag și Denikin.

Motivându-și trecerea de partea Armatei Roșii, Brusilov nota mai târziu în *Memoriile* sale: „Chiar de la începutul revoluției am hotărât să nu mă despart de soldați, să rămân în armată atâta timp cât ea va exista sau până mă vor schimba pe mine. Mai târziu am spus tuturor că eu consider ca o datorie a fiecărui cetățean să nu-și abandoneze poporul.” Au fost crezul și opțiunea lui. În octombrie 1920, a fost numit membru al Consiliului Militar Consultativ de pe lângă Sovietul Militar Revoluționar al Republicii, apoi a devenit inspector al Direcției Superioare de Cavalerie. În anul 1924, a fost trecut în rezervă și și-a terminat cartea *Amintirile mele*, care a apărut într-o primă ediție în anul 1929, urmată de altele, printre care și în limba franceză. Între timp, generalul Brusilov murise la 17 martie 1926, la Moscova, în urma unui atac de cord.

Fragmentele pe care le reproducem în acest volum au fost extrase din ediția franceză, comparate însă cu noua ediție a *Memoriilor* sale publicate în limba rusă în anul 1989.

Ofensiva Brusilov și intrarea României în război

[...] Pe ansamblu, între 22 mai/4 iunie și 30 iulie/12 august, armatele din subordinea mea au capturat: 8 255 ofițeri și 370 153 soldați, 496 tunuri, 144 mitraliere, 367 aruncătoare de bombe sau aruncătoare de mine, în jur de 400 chesoane, circa 100 proiectoare și o enormă cantitate de puști, cartușe, obuze și pradă de război diversă.

Acesta este momentul în care s-a încheiat operația armatelor frontului de sud-vest pentru cucerirea pozițiilor aduse în timpul iernii de către inamicii noștri la un grad de putere extraordinar și considerate de ei ca absolut inexpugnabile. În partea de nord a frontului meu, o porțiune importantă din teritoriul nostru fusese reluată de noi: la centru și pe aripa stângă, se cucerise din nou o parte a Galiției orientale și întreaga Bucovină¹. Rezultatul imediat al acestor fericite acțiuni a fost abandonarea neutralității de către România, care s-a asociat cu noi². [...]

Curând s-a format un corp de armată separat pentru a acționa în Dobrogea împotriva bulgarilor și a veni [astfel] în ajutorul României, care-și concentra trupele pentru a lua ofensiva în Transilvania, așa încât ea să nu lase decât o divizie în Dobrogea. Din păcate, după părerea mea, [generalul] Alekseev nu a acordat destulă importanță trupelor noastre din Dobrogea. Ar fi trebuit să trimită aici nu un corp de

¹ În urma ofensivei forțelor generalului A.A. Brusilov (iunie–august 1916), armata rusă a obținut cel mai mare succes militar pe care l-au înregistrat beligeranții de la începutul războiului. Bilanțul „ofensivei Brusilov” a fost impresionant, în special în ceea ce privește pierderile provocate (aproape 1 500 000 de morți, răniți și dispăruți); la acestea se adaugă pierderea unui teritoriu de 25 000 km² și a unor mari cantități de material militar. Ajungând în apropierea graniței române, armatele ruse amenințau să intre în Ungaria.

² Intrarea României în război la 14/27 august 1916 nu a fost, desigur, rezultatul „ofensivei Brusilov” din vara anului 1916, dar această operație militară, după unele opinii, de amploare, a influențat într-o anumită măsură accelerarea negocierilor și desfășurarea acestora, în scopul de a se ajunge la un consens între Antanta și partea română.

armată cu două divizii de mână a doua, ci o armată întreagă cu trupe bune³. Este posibil ca, în acest caz, intrarea în acțiune a României, care s-a arătat așa de nenorocoasă, să fi luat o cu totul altă turnură. Starea mediocră a armatei române trebuia să fie bine cunoscută de șeful de Stat Major al comandantului-șef suprem. Serviciul de Informații există [tocmai] în acest scop. Dar s-ar zice că nu aveam cunoștință de nimic și pentru noi a fost o surpriză completă atunci când românii nu au manifestat nicio înțelegere a războiului modern.

Mi s-a ordonat să aleg și să desemnez un comandant pentru acest corp de armată independent. Dificultatea alegerii consta în faptul că nu era suficient să aleg un bun general de război; trebuia ca el să fie, în același timp, un om ingenios și capabil nu numai să știe să se înțeleagă cu corpul său de armată și cu Comandamentul român, dar să aibă asupra acestuia din urmă cea mai mare influență posibilă. Am ales pe generalul Zaioncikovski, care, așa mi se părea, răspundea la toate exigențele. Această numire l-a tulburat puternic pe general și el a început prin a refuza energic acest comandament, bazându-se pe faptul că datorită compoziției, cât și a calității trupelor destinate acestui corp nu ar fi în stare să țină la înălțime drapelul armatei ruse. El cerea cel puțin trei sau patru divizii de infanterie de o valoare reală, fără de care nu putea să-și asume această responsabilitate.⁴ I-am răspuns că acest corp nu-mi era subordonat, că era independent, că destinația sa, cantitatea și felul acestor trupe nu depindeau de mine; i-am oferit să meargă la Stavka să se înțeleagă cu generalul Alekseev, căruia-i eram subordonat, și am refuzat să-mi modific hotărârea privind numirea lui în funcție. A plecat deci la Moghilev (sediul Marelui Cartier General rus – *n.n.*). Nu știu ce explicații i-a dat Alekseev, dar s-a întors de acolo la postul său, cum mi-a scris apoi, pe de-a-ntregul nemulțumit și cu aceleași trupe. Mi-a scris de asemenea că Alekseev îi spusese că importanța corpului său de armată era pe de-a-ntregul secundară și că n-ar întâlni în Dobrogea nicio rezistență specială. Totuși, la puțin timp după începerea operațiilor armatei române a devenit perfect clar că Înaltul Comandament român nu avea noțiunea conducerii trupelor în timp de război. Trupele erau mediocru instruite, nu cunoșteau decât partea de paradă a meseriei lor, nu aveau nicio idee despre lucrările de fortificații, atât de importante într-un război de poziții; artileria nu știa să tragă; le lipsea artileria grea și aveau foarte puține muniții. În aceste condiții nu este de mirare faptul că au fost rapid bătute, iar Zaioncikovski a avut aceeași soartă în Dobrogea.

Între timp, Alekseev se îmbolnăvise și plecase să se îngrijească în Crimeea. Pentru a-l înlocui temporar ca general-maior, împăratul chemase pe generalul Vasili Iosifovici Gurko, comandant al Armatei Speciale. Acesta a trecut pe la mine. Era foarte preocupat de noua sa funcție, deși era temporară. Mi-a spus că ceea ce-l jena mai mult decât chestiunile militare, ce-i erau bine cunoscute, era viața de la Curte, cu toate complicațiile acestei epoci și necesitatea, pentru succesul în război, de a se amesteca în politica internă și de a avea relații personale cu miniștrii care se schimbau cu rapiditatea trăsnetului. Ce puteam să-i răspund la această problemă? Fără îndoială, îi împărtășeam cu totul părerea asupra dificultății poziției sale ca urmare a mizerabilei noastre politici interne. N-am putut decât să-l sfătuiesc să lupte cu toate forțele contra influenței de la Țarskoe Selo (influența țarinei și a anturajului său – *n.n.*). În același timp, l-am rugat în mod insistent să se ocupe de reglementarea cât mai mult posibil a aprovizionării trupelor, căci în acel moment transporturile de hrană, îmbrăcămintea și echipamentul începeau să cedeze din ce în ce mai mult. Știam că se putea cere de la armată tot ceea ce se voia și că ea și-ar îndeplini cu plăcere sarcinile, dar cu condiția ca să fie bine îmbrăcată în această perioadă a anului și bine hrănită.

Peste puțin timp, având în vedere necesitatea de a salva armata română și de a o încredința de sprijin, a sosit ordinul să îndrept una dintre armatele mele către România pentru a o instala pe flancul drept, pentru că această nefericită armată română s-a destrămat complet în timpul retragerii. În plus, în locul corpului independent al lui Zaioncikovski, care pierduse aproape toată Dobrogea, s-a hotărât să se

³ Deși premierul român Ion I.C. Brătianu solicitase ca o armată rusă de cca 200 000 de oameni să fie concentrată în Dobrogea și în Basarabia, Convenția militară semnată la București între România și Aliați, la 4/17 august 1916, prevedea ca numai două divizii de infanterie și una de cavalerie, cu un efectiv de 50 000 de oameni, să coopereze cu armata română din Dobrogea.

⁴ Generalul rus Andrei Medardovitovici Zaioncikovski a preluat comanda Corpului 47 armată rus, format din Divizia 61 infanterie, Divizia sârbă și Divizia 3 cavalerie, având efective de circa 30 000 de oameni, sensibil mai mici decât cele prevăzute în Convenția Militară din 4/17 august 1916.

formeze o nouă armată, iar aceste două corpuri trebuiau să fie încorporate în frontul de sud-vest. Astfel, pe noul front român, armata din dreapta și armata din stânga acestuia îmi fuseseră subordonate, în timp ce centrul fusese pus sub ordinele regelui României. Or, acesta nu numai că nu avea nicio relație de serviciu cu mine, dar chiar nu voia, în ciuda rugămintelor mele insistente, să mă pună la curent cu intențiile sale și să-mi transmită instrucțiunile, fără de care mi-era imposibil să conduc aripa dreaptă și aripa stângă a acestui front. La protestul meu vehement privitor la o situație așa de anormală și intolerabilă, am primit răspuns de la Gurko că ordinul era dat de generalul [Mihail Aleksandrovici] Beliaev, trimis în acest scop de Marele Cartier General român, pentru a-mi comunica în fiecare zi informații detaliate asupra românilor și intențiilor lor. Dar generalul Beliaev nu a putut să-mi comunice nimic și a răspuns la reclamațiile mele constante că Statul Major General român disimula cu grijă dispozițiile și nu-i furniza absolut nicio informație. În acest moment, s-a produs înlocuirea lui Zaioncikovski, care a fost desemnat să comande Corpul 18 armată. În locul său a fost numit, la recomandarea mea, generalul [Vladimir Vladimirovici] Saharov, de care fusesem totdeauna mulțumit atât în calitate de comandant al Corpului 11 armată în Carpați, cât și în calitate de comandant de armată. Se produsese ceea ce prevăzuse Zaioncikovski, adică necesitatea de a trimite imediat pe frontul din Dobrogea nu un corp de armată slab și izolat, ci o puternică armată formată din cinci sau șase corpuri. În timp ce ocupa o poziție defensivă în Dobrogea, Saharov a trimis o parte din forțele sale în ajutorul armatei române pe frontul principal al acesteia în momentul în care a fost pierdută capitala București. Cât despre mine, continuam să nu primesc nicio informație de la Marele Cartier General român. Am trimis deci lui Gurko o telegramă destinată a face obiectul unui proces-verbal oficial către generalissim, prin care să i se expună că-mi era cu neputință a conduce aripile unui front al cărui centru nu se afla sub ordinele mele, că nu-mi puteam asuma o astfel de responsabilitate; în consecință, ceream în mod clar să mi se subordoneze complet frontul român, prin aceasta înțelegându-se Marele Cartier General român, sau să se constituie fără întârziere un nou front al României independente cu care nu aveam nimic comun. În urma acestei telegramă și a faptului că regele României era considerat comandant suprem al armatei române, s-a decis să se creeze un front român distinct al cărui șef nominal să fie regele României și să se numească ca adjunct al acestuia generalul Saharov, care ar fi avut în subordinea sa directă toate trupele ruse și, prin intermediul Statului Major român, trupele române. Astfel am ieșit, în sfârșit, dintr-o poziție intolerabilă și inimaginabilă în care mă plasase Stavka, de fapt Alekseev [...].

Dacă este să rezum rezultatele acțiunii militare pe frontul de sud-vest, în 1916, trebuie să recunosc: 1. În comparație cu speranțele puse în acest front în primăvara lui 1916, această ofensivă a întrecut toate așteptările și a răspuns la ceea ce i se ceruse: să salveze Italia și s-o împiedice să iasă din război. În plus, a ameliorat poziția francezilor și englezilor; a decis România să treacă de partea noastră și a bulversat toate planurile și proiectele austro-germanilor pentru acest an.

2. Această operație n-a dat niciun rezultat strategic și nu putea să dea, având în vedere că rezoluția luată de Consiliul de război din 1/14 aprilie nu s-a executat. Frontul de vest nu a susținut lovitura principală și frontul de sud-vest păstrase deviza de la începutul războiului ruso-japonez: „Răbdare, răbdare și răbdare!” Stavka, am convingerea, nu și-a îndeplinit deloc misiunea de a dirija ansamblul forțelor ruse; nu numai că n-a condus evenimentele, ci evenimentele au fost cele care au condus-o ca pe o trestie în vânt.

3. Acestea fiind mijloacele pe frontul de sud-vest, acest front a făcut tot ce putea și n-a fost în stare de a face mai mult; în tot cazul, eu nu puteam. Dacă în locul meu ar fi fost un geniu militar, poate ar fi știut să suplinească cu ceva mai grandios, dar nu aveam și nu puteam să am o astfel de pretenție.

4. Câțiva specialiști mi-au reproșat că nu am avut pregătită o acțiune de străpungere prin care aș fi putut să concentrez mari rezerve, ci am organizat doar mai multe grupe de șoc. Din acest motiv, succesul odată realizat, n-am putut să dau victoriei amploarea convenabilă. La aceste obiecții răspund că în cazul străpungerii într-un singur punct aș fi obținut același rezultat, ca și generalul [Aleksandr Evert] Evert lângă Baranovici⁵.

5. Ar fi avut acest fapt o mai mare valoare? Asupra acestei probleme las cititorul să decidă. [...]

Sursa: *Mémoires du Général Broussilov. Guerre 1914–1918* [Paris], 1929, p. 219; 223–227; 230–231.

⁵ Autorul memoriilor se referă la luptele de la Baranovici din 2–9 iulie (stil nou) 1916.